

Emre Aracı

Covent Garden'da *La Bohème*'in hatırlattıkları

10 Ocak'ta Covent Garden'da yaşamın sahneyle neredeyse iç içe girdiği gerçekçi bir prodüksiyonla sunulan Puccini'nin ölümsüz operası *La Bohème*, yüz yıl öncesinden gelen köklü bir geleneği gözler önüne seriyordu. Temsili izleyen yazarımız, Covent Garden'ın tarihinden seçtiği ilginç sayfaları ve Sultan Abdülaziz'in 1867 Londra ziyaretinin anısı olan unutulmuş bir eserin öyküsünü bizlerle paylaşıyor.

La Bohème'den III. Perde Covent Garden, Londra

"Buzlar çözülürken güneşin ilk sıcaklığı benim, Nisan'ın ilk öpücüğü benim! Bir vazo içerisinde gül goncaları açarken, her açılan yaprağı tek tek izlerim, o çiçeklerin narin kokusuyla! Ne acı ki işlediğim çiçeklerin hiç bir kokusu yok ama". Anahtarını kaybeden terzi Mimi komşusu şair Rodolfo'ya bahtsız kaderini işte bu sözlerle anlatır. Rodolfo da aynı derecede maddi zorluklar içerisinde yaşam mücadelesi verirken hayallerinde kelimelerle inşa ettiği şatoların efendisidir sadece. Aşk şiirlerini savrukça harcar durur. Bir zamanlar Londra'nın Çiçek Pazarı'nın bulunduğu Covent Garden'da, geçtiğimiz 10 Ocak akşamı adeta Rodolfo'nun şatolarının bir tanesinin kulesinden aşağı bakarcasına izlediğim ***La Bohème*** temsilinde Puccini'nin notalara işlediği çiçeklerin aroması o kadar da tazeydi ki, neredeyse Mimi'nin cansız güllerinin kokusunun dahi bütün salonu kapladığını hissettim.

Kraliyet Operası'nın kapısında lüzumsuz yere 15 dakika soğukta ellerim buz keserek arkadaşımı beklerken birinci perdede soba başında alevlere terk edilen şiir sayfalarıyla ısınmaya çalışan Rodolfo, Marcello ve Colline'i daha da iyi anlayacağımı nasıl bilebilirdim. O sobanın ateşi kor gibi içimize düşüp, Mimi'nin öksürüklerine seyirciler de, hiç de *sotto voce* olmadan, eşlik ederken ve hiç de beklenmedik bir anda, tam da ölüm sahnesinde, aniden çalmaya başlayan, üstelik çantada bir türlü bulunamadığı için *crescendo* ve *diminuendo*'larla sinir bozucu sesi yaklaşıp uzaklaşan bir cep telefonu sarhoş bir halde Puccini'nin partisyonunda kendimizi kaybettiğimiz o diyarlardan bizi dünyaya doğru aşağı çekmeye çalışırken ***La Bohème***'in Kraliyet Operası'ndaki 597'inci temsilinde bulunduğumuzu fark ettim. Böylesine köklü bir profesyonel geleneğin içerisinde, Londra'nın kalbinde Paris'in Latin Mahallesi'ne yağan karları izlerken, bacadan tüten dumanın kaybolup gittiği gibi, bu dış faktörler de üzerimizde hiç bir olumsuz etki gösteremeden çoktan uçup gitmişlerdi. Puccini'nin lirik dünyasında, yanımızdaki arkadaşımızla ve içimizdeki derin hislerle burun buruna gelmiştik bir anda.

Covent Garden'daki La Bohème

> *10 Ocak akşamı adeta Rodolfo'nun şatolarının bir tanesinin kulesinden aşağı bakarcasına izlediğim La Bohème temsilinde Puccini'nin notalara işlediği çiçeklerin aroması o kadar da tazeydi ki, neredeyse Mimi'nin cansız güllerinin kokusunun dahi bütün salonu kapladığını hissettim.*

Rodolfo'nun hayal şatoları, gerçeklikten uzak değildi

Verismo geleneğinin en önemli örneklerinden olan ***La Bohème*** gerçek hayatın duygusal gerginliğini tadan ve sahnede olup bitenle bir bütün olmak için soğuk bir kış gecesinde o salonu doldurmuş bulunan izleyicisinin hislerini hâlâ alt üst etmeye devam ediyor. O sahnede olup bitenler perde indiğinde "işte gerçek hayat bu, ben kendimi orada yaşıyor hissediyorum" dedirtebiliyorsa insana, Rodolfo'nun hayal şatolarının esasında çok da hayal olmadığını gösteriyor. Covent Garden'ın müzik direktörü Sir Antonio Pappano'nun kraliyet locasına yerleştirilen kamera karşısında perde aralarında yorum yaparak anlattığı prodüksiyonun, televizyona çekiliyor olduğunu farkettiğimiz bu muhteşem 597'inci ***La Bohème*** temsilinde de kendimizi sahnedeki o gerçek hayatın içinde hissediyorduk. Mimi rolünde Maija Kovalevska'yı dinledik. Domingo

Fotoğraf: Johan Persson

La Bohème'in orijinal afişi

idaresinde Metropolitan'da 2006'da ilk defa bu rolde kariyeri parlak bir şekilde başlayan Kovalevska'yı Londra'da aynı karakteri seslendirirken dinliyor olmak büyük bir ayrıcalıktı. Rodolfo'yu söylemesi beklenen Rolando Villazón ise ne yazık ki mevsim tehlikelerinden korunamamış ve geçirdiği boğaz enfeksiyonundan ötürü son anda rolünü, bizleri hiç de hayal kırıklığına uğratmayan, Ukraynalı tenor Dmytro Popov'a devretmek zorunda kalmıştı. Bu ikili Puccini'nin en dramatik aryalarını kusursuz bir uyum içerisinde, olgun bir sahne hakimiyetliyle icra ettiler. Kraliyet Opera Korosu'nu Renato Balsadonna'nın hazırladığı temsilde, orkestra şefi ise yirmi sene önce kendisini Rochester Filarmoni Orkestrası'nı idare ederken izlemiş olduğum Sir Mark Elder idi.

Giacomo Puccini (1858 - 1924)

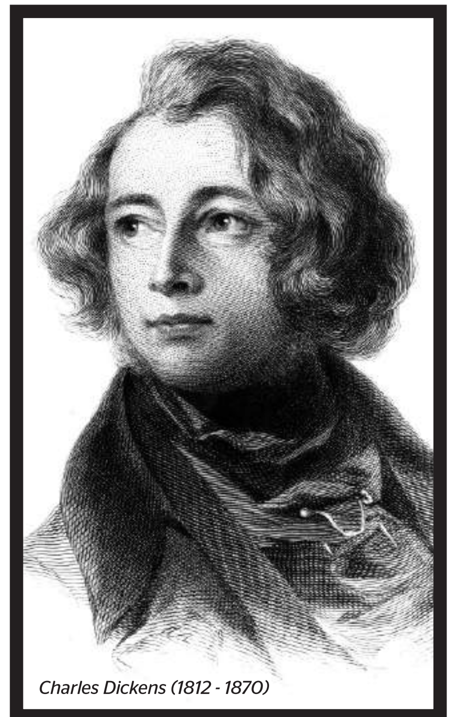
Köklü gelenekleri yaşatmak

Kraliyet Operası'nın bu sezon sahneye koyduğu ***La Bohème*** esasında kumpanyanın ilk defa John Copley'nin direktörlüğünde 1974'te sahnelediği eski ve tarihi prodüksiyonunun yeniden canlandırılması. Dolayısıyla dekor ve kostümlerini Julia Trevelyan Oman'ın büyük bir titizlikle hazıladığı bu ***La Bohème***'de bilhassa günümüzde Alman ekolünde revaçta olan sevimsiz avangart sahneleme tekniklerinin yokluğu içime büyük bir huzur getiriyor. Zodiac botuyla sahneyi dolaşan, modern bir ofis kılığı içerisinde, elinde cep telefonuyla gangster havalarında Paris sokaklarını gezen insanlar, ya da Noel gecesi geçit resmi yapan bando sahnesinde bir anda kamuflaj üniformalarıyla ortaya fırlayan askerler yok. Covent Garden'ın sahnesinde 19. yüzyıl Paris'inin bohem havası büyük bir başarıyla yakalanmış; her ne kadar Puccini operasını Paris'i henüz görmeden kaleme almış olsa da. İzlediğimiz prodüksiyonun geçmişle olan organik bağı o kadar kuvvetli ki program kitabında kostümlerle ilgili okuduğum şu bilgi derhal yüzüme tebessüm getiriyor: 2012-2013 sezonunda 1974 prodüksiyonundaki dekor ve bazı kostümler kullanılmış; o kadar ki ikinci pededeki bando askerlerinin üniformaları depodan çıkartılıp kuru temizleyiciye yollandığında ceketlerin içinde "R.I.O. 1902" şeklinde etiketlere rastlanmış. Yani o zamanki adıyla "Royal Italian Opera". Bundan da anlaşıldığına göre ceketler ilk olarak 1902'de temizlenmişler. Dolayısıyla bu ceketlerin ***La Bohème*** 1899'da Covent Garden'da ilk defa özgün İtalyanca dilinde oynandığı zaman sahnelenen prodüksiyondan günümüze ulaştığı düşünülüyor. Puccini'yle yaşıt bu manzaraya bakarken her bir resmi töreni, uzaktan bakıldığında, adeta müzeden çıkma tarihi mankenlerin canlandırdığı hissini veren İngiltere'de ancak böyle bir şey olabilir diye düşünüyorum.

Program kitabında kostümlerle ilgili okuduğum şu bilgi derhal yüzüme tebessüm getiriyor: 2012-2013 sezonunda 1974 prodüksiyonundaki dekor ve bazı kostümler kullanılmış; o kadar ki ikinci pededeki bando askerlerinin üniformaları depodan çıkartılıp kuru temizleyiciye yollandığında ceketlerin içinde "R.I.O. 1902" şeklinde etiketlere rastlanmış. Yani o zamanki adıyla "Royal Italian Opera".

Puccini, Dickens'ın Oliver Twist'ini bestelemek istemişti

La Bohème'in 1 Şubat 1896'da Torino'daki Teatro Regio'da gerçekleşen dünya prömiyerinin ardından İngiltere'de ilk defa sahnelenmesi, ***Manon Lescaut***'ya soğuk tepki veren Londra yerine, Giulio Ricordi'nin kararıyla 1897'de Manchester'da olur ve hatta Puccini de provalara katılmak üzere bu vesileyle ilk defa İngiltere'ye gelir; "kara duman toprakları", "karanlık, soğuk ve yağmurlu" olarak tanımladığı endüstri şehri Manchester'dan hiç de olumlu bahsetmez. Covent Garden ise Manchester'dan beş ay sonra 2 Ekim 1897'de ***La Bohème***'i İngilizce olarak sahneye koyar. Londra'nın bohem hayatını işleyen Charles Dickens'ın edebiyatı da Henri Murger gibi Puccini'ye ilham kaynağı olmakta gecikmeyecektir. 1919'da şehri tekrar bir ziyaretinde Her Majesty's Tiyatrosu'nda Beerbohm Tree'nin tiyatroya adapte ettiği ***Oliver Twist***'i izleyen Puccini bu eser üzerine bir libretto hazırlatır, ama sonradan konuyu ele almaktan vazgeçer. Eğer o hazırlanan libretto Puccini'nin ilgisini çekmiş olsa idi acaba Covent Garden'da onun partisyonundan ve Dickens'ın eserinden ortak bir opera izlemek acaba bugün nasıl olurdu? Esasında Dickens'ın kariyerinin ortaya çıkmasında Covent Garden Tiyatrosu'nun ayrı bir yeri var. 1832'de 20 yaşındayken Dickens aktör olarak iş ararken Covent Garden'a da başvurmuş, ama çağrıldığı sınav günü grip olduğu için tiyatroya gidemeyerek bu şansını yitirmiş. Covent Garden bir aktörden olurken dünya büyük bir edebiyatçıyı kazanmış.

Charles Dickens (1812 - 1870)

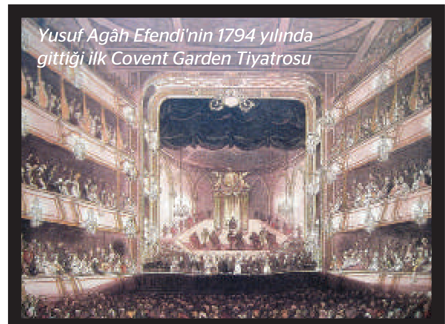
Royal Opera House, Covent Garden

Covent Garden'ın inişli çıkışlı tarihi

Covent Garden'ın hemen karşısındaki, ***Oliver Twist***'te de geçen, eski Bow Street mahkemesinin basamaklarına bakıp, mimar E. M. Barry'nin planlarını çizdiği bu üçüncü tiyatronun heybetli sütunları altında dururken, adını bir zamanlar yerinde bulunduğu Çiçek Pazarı'ndan alan ve ne garip bir talih ki İstanbul'daki eski Naum Tiyatrosu'nun da sonradan Çiçek Pasajı'na dönüştüğünü düşünürken, Londra'nın bugün en meşhur operasının inişli çıkışlı tarihçesi gözümün önüne geliyor. Onun da adı Charles Dickens (junior) olan tanınmış yazarın oğlunun 1879'da yayımladığı ***Dictionary of London*** adlı Londra Sözlüğü'nde Covent Garden'da İtalyan operası sezonunda bir temsile gitmeniz durumunda üst galeri hariç, localarda ve parterde resmi kıyafet giyme mecburiyetinin sıkı bir şekilde uygulandığı hatırlatılırken, at arabanızın sizi tiyatronun üstü kapalı girişine kadar getirebileceği de belirtiliyor. Derken kulağıma gelen at nalı sesleri bir anda Dickens'ın Londra'sını bana çağrıştırsa da önümden at üstünde pelerinli iki polisin geçmekte olduklarını farkediyorum. Bir devrin kupa arabalarının yerini ise artık operanın önünde müşterisini bekleyen Çin'den gelme bisikletli tuk tuk'lar almış. Lokantalara girip çıkan gençler, bu soğukta kıpırdamadan duran cansız insan heykelleri, tezgâhlarını toplamış antika pazarının satıcıları, anılarla yüklü St. Paul Kilisesi'nin önünde konser veren bir grup; kısacası Covent Garden'ın panayır havası 21. yüzyılda ***La Bohème***'in ikinci perdesini daha içeri girmeden gözümde canlandırıyor.

İlk bina: Theatre Royal

Günümüz Kraliyet Operası'nın nüvesini oluşturan Covent Garden'daki ilk tiyatro "Theatre Royal" adıyla 1732'de, kendisi de oyuncu olan, John Rich tarafından inşa edilmiş. Zaman zaman karıştırılsa da Drury Lane'deki aynı adlı Theatre Royal'dan farklı bir sahne burası. "Royal" sıfatının verilmesi ise kısa ömürlü Cromwell Cumhuriyeti'nde yasaklanan tiyatro sanatının Kral II. Charles ile monarşik düzene tekrar geçilmesinden sonra, yeniden serbest bırakılması, ancak Kral'ın verdiği fermanla oynanan eserlerin içeriklerinin kontrol edilmesiyle alâkalı. Tiyatrolar yine de bu sıkı kontrol mekanizmasına rağmen politik anlamda sert eleştirilerini yapmaktan hiç bir zaman sakınmamışlar. Londra'ya taşınan Handel burada operalar sahnelemeye başlamış; ***Ariodante***, ***Alcina*** ve ***Atalanta*** ilk defa Covent Garden'da oynanmış. O devir Paskalya Yortusu öncesi oyunlar yasaklandığı için Rich bu defa tiyatrosunda oratoryolar sunmaya başlamış ve ***Messiah*** oratoryosunun ilk seslendirilişi de böylelikle 1743'te yine Covent Garden'da gerçekleşmiş.

Yusuf Agâh Efendi'nin 1794 yılında gittiği ilk Covent Garden Tiyatrosu

Mimar Smirke'in tasarladığı ikinci Covent Garden Tiyatrosu

Daha önce Andante'de yazmış olduğum bir makalemde de kaleme aldığım gibi Londra'ya tayin edilen ilk Osmanlı sefiri Yusuf Agâh Efendi Londra sosyetesiyle ilk olarak 30 Aralık 1793 akşamı Covent Garden'da izlemeye gittiği bir Noel pandomimi esnasında tanışmıştı (bkz: Türk Büyükelçisi'nin Merasim Marşı, Ekim 2012, Sayı 72). Bizler bugün Mimi'nin ölüm sahnesinde aniden çalan bir telefona hayret ediyoruz da Yusuf Agâh Efendi'nin Covent Garden'da katıldığı ***Harlequin Faustus*** temsilinde *The Times* gazetesinin bildirdiğine göre temsil esnasında en üst galeriden sahneye fırlatılan canlı bir köpek karşısında seyirciler şok geçirmişlerdi.

Weber, ikinci Covent Garden'da Oberon'u sahneledi

İlk tiyatro 1808'de bir oyun sırasında ateşlenen bir silahın dekorları tutuşturması üzerine kül olup gitti. Ancak yeni Kraliyet Tiyatrosu'nun küllerden yükselmesi uzun sürmedi. Mimarideki neo-klasik zevklerin dorukta olduğu bir devirde yakınlarındaki British Museum'un da mimarı olan Robert Smirke'in tasarımında Atina'daki Parthenon'dan esinlendiği, ön cephesinde kolonlu anıtsal bir giriş tasarladığı yeni bina, bir sene sonra, 1809'da Shakespeare'in ***Macbeth***'i ile açıldı. Yanan tiyatroların kaderi olsa gerek ki 1848'de İstanbul'un Naum Tiyatrosu da yangın sonrası yeni binasına kavuştuğunda sahnelenen ilk eser Angelo Mariani direktörlüğünde Verdi'nin ***Macbeth***'i olmuştu. 1824'te Carl Maria von Weber yeni Covent Garden Tiyatrosu'ndan ***Oberon***'u bestelemek üzere davet aldı ve 1826'da eserini sahneye koymak üzere Londra'ya geldi. Ancak prova stresleri ve sosyal angajmanlar sağlığını o kadar bozmuştu ki 12 Nisan'daki prömiyerin ardından Weber 5 Haziran 1826'da Londra'da vefat etti.

Saraydan Kız Kaçırma'nın başına gelenler

Ertesi sene Yunan ayaklanmasının doruğa çıktığı bir dönemde Covent Garden enteresan bir Mozart adaptasyonuna ev sahipliği yaptı: ***Saraydan Kız Kaçırma*** ilk defa Londra'da Kramer adında bir bestecinin ilave aryalarıyla Türk-Yunan Savaşı'nı anlatan bir hikâye çerçevesinde 1827 Noel eğlenceleri sırasında sahnelendi. Bir gün eski bir sahafta 22 Aralık 1827 gecesi gerçekleşen bu temsillerden bir tanesinin orijinal afişini bularak satın aldığım zaman böylesine bir belgenin hâlâ bulunabiliyor olduğuna şaşarak "Theatre Royal, Covent Garden"ın tarihine drararmış bir kağıt parçasına dokunup böylesine yaklaşabilmiş olmanın heyecanını duyacaktım. Göçebe şövalye havasında Avrupa'da bir şehirden diğerine sürgüne giden, Yunan ihtilâlinde ölmeden önce, Covent Garden dahil, Londra tiyatrolarında adı pek çok skandala karışan ve afacan lord gibi bir türlü uslu durmayarak etrafı birbirine katan Byron gözümün önüne geliyor, kimbilir hangi Londra sokağında bir devre asılı kalmış, tarihe tanık olmuş bu orijinal afişe bakarken. Diğer taraftan o devir Mozart'ın operasının Londra'da başına gelenleri düşünmek dahi istemiyorum; çağımızda sahneleme estetiğinde değişen yaklaşımlara rağmen, performansta otantikliğe ulaşma gayretlerinde eskiye göre çok daha bilinçli bir şekilde yol almış olduğumuzu kabul ediyorum.

Michael Costa'nın Osmanlı nişanı

1843'te yürürlüğe giren yeni Tiyatrolar Kanunnamesi'nde Covent Garden'ın tekeli kaldırılınca üç sene sonra tiyatro kapandı. Ancak bir sene sonra Her Majesty's Tiyatrosu'nun yerleşik kumpanyası tiyatrolarını terk edip Covent Garden'a yerleşince direktörleri Michael Costa'nın iadresinde Royal Italian Opera

The Last Night of performing till the Holidays.

Theatre Royal, Covent-Garden.

This present SATURDAY, Dec. 22, 1827,
Will be performed (15th time) a NEW GRAND OPERA, called

The SERAGLIO.

The Music arranged, & adapted from MOZART's celebrated Opera,
Die Entführung aus dem Serail,
With additional Airs, &c. composed by Mr. KRAMER.
The Scenery painted entirely by Mr. ROBERTS.
The Machinery and Decorations by Mess. BRADWELL.——The DRESSES by Mr. HEAD, and Miss ABBOTT.

MAHOMETANS.

Ibrahim, (*Bassa of the Isles,*) Mr. WARDE,
Malek (*a veteran Officer*) Mr. EGERTON, Osmyn (*Intendant of the Seraglio,*) Mr. G. PENSON,
Mouctar, (*his Deputy*) Mr. TURNOUR, Mute Slave, Mr. F. SUTTON,
Captain of the Janissaries, Mr. TINNEY, Selidor, (*a Page*) Mr. HOLL, Zaydè, Miss HENRY.

GREEKS.

Eudoxius, (*a Proprietor,*) Mr. CLAREMONT, Alexis, (*his Grandson,*) Miss H. CAWSE,
Demetrius, (*Captain of a Corsair,*) Mr. BAKER,
Theodore, (*a Labourer in the Bassa's Gardens*) Mr. HENRY, Boys, Masters WATSON,
Doris, Miss CAWSE.

FOREIGNERS.

Belmonte, *a Sicilian Nobleman,* Mr. SAPIO,
Pedrillo, Mr. WRENCH, Dr. O'Callaghan, Mr. POWER,
Constanza, Miss HUGHES,
Blonda, Madame VESTRIS.

SUCCESSION OF THE SCENERY.

ACT I.——Scene I.
The RUINS of the TEMPLE of BACCHUS.—Morning—Sun-rise
2. Exterior of a Greek Country House.
3 The BASSA's PALACE and CANAL, on which the GONDOLA conveys Ibrahim and Constanza to the Interior.
Act II.—Scene 1.——The SERAGLIO GARDEN, and distant View.
2. *A Corridor in the Palace.*——3. *A splendid Chamber in Ibrahim's Palace*
4. A Close Walk in the Garden.—5. Drop Scene——RUINS of an Amphitheatre in the Island
6. Ruins of the Temple of Bacchus, by Moonlight.
Act III.—Scene 1.—Solitary part of the Sea Shore, by Moonlight. 2. A Corridor in the Palace.
3. Exterior of Women's Apartments in the Seraglio, with Garden by Moonlight.
4. The private Chamber of Ibrahim.——5. The Prison Chamber.
6. The PALACE of the BASSA, overlooking the Bay.
☞ *Books of the Songs to be had in the Theatre, price 10d.*

Covent Garden'da 22 Aralık 1827 tarihli Saraydan Kız Kaçırma operasının orijinal afişi (Emre Aracı arşivi)

Sultan Abdülaziz için bir kaside besteleyen Covent Garden Operası'nın direktörü ve şefi Michael Costa

kumpanyasını kurdular. Bugün bildiğimiz Kraliyet Operası'nın temelleri de Costa'nın titiz, disiplinli ve dirayetli liderliği sayesinde atılmış oldu. Kraliçe Viktorya ve Prens Albert da bu yeni oluşuma desteklerini esirgemediler, ancak 1856'da çıkan ikinci bir yangın bu defa Smirke'in binasını da yok etti. Hadisenin ardından E. M. Barry'nin eski tiyatrodan kurtarılan bazı cephe süslemelerini de kulandığı ve günümüze ulaşmayı başaran, eskilerinden çok daha geniş ve görkemli, üçüncü Covent Garden Tiyatrosu inşa edilerek 1858'de Meyerbeer'in ***Les Huguenots***'u ile açıldı. Michael Costa bu devrede de direktörlüğünü sürdürmeye devam etti. Bu arada Costa'nın bir Osmanlı nişanına sahip olduğunu ve bu konuda Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde adının geçtiği belgeler bulunduğunu bilir miydiniz? Bu aynen Pappano'nun Türkiye Cumhuriyeti'nden nişan alması gibi bir şey.

Sultan Abdülaziz'e ithaf edilen kaside

Costa'ya Osmanlı nişanı kazandıran hadise Sultan Abdülaziz'in 1867 yılında Londra'yı ziyareti sırasında 15 Temmuz akşamı Covent Garden'da Auber'in ***Masaniello*** temsiline katılması ve bu temsilde Costa'nın Sultan'a ithafen bestelediği bir kasidenin kendi idaresindeki orkestra ve koro tarafından seslendirilmesi ile alâkalı. Şunu da eklemek isterim ki bu kaside benim daha önceki makalelerimde kaleme aldığım ve kaydını gerçekleştirdiğim Luigi Arditi'nin bestelediği ve aynı ziyaret sırasında Crystal Palace'ta seslendirilen Türkçe sözlü ***Inno Turco***'dan farklı bir eser. Costa'nın bilinen eserleri arasında üç senfoni, ***Kenilworth***'ün de dahil olduğu çeşitli baleler, ***Malek Abdel*** operası ve Prusya Kralı Wilhelm'e ithaf ettiği kaside bulunuyor. Ancak Sultan Abdülaziz için bestelemiş olduğu kasidenin notası ortada olmadığı gibi, Grove Music Online dahil, günümüz referans kaynaklarında kaydı dahi gözükmüyor. Gerçi Costa'nın besteciliği konu olduğunda Rossini'nin 1858'de söylediği *"İyi kalpli Costa bana bir oratoryosunun notasını ve Stilton peyniri yolladı; peynir çok iyiydi"* sözlerinden, bugün onun eserlerinin neden pek fazla duyulmadığı ve bilinmediği anlaşılsa da, yine de Sultan Abdülaziz için bestelemiş olduğu kasideye tarihsel değerinden ötürü ulaşmak isterdim. Kimbilir, belki bir gün.

Eski Covent Garden Tiyatrosu'nun mimarının tezgâhından çıkma British Museum'un önünde ***La Bohème*** sonrası arkadaşımdan ayrılırken o bana Puccini'nin *"Dio onnipotente mi toccò con il mignolo"* sözleri ile başlayan şu ifadesini uzaktan bağırıyor: *"Tanrı bana küçük parmağı ile dokundu ve sadece tiyatro için yazmamı söyledi ve ben de bu yüce emre itaat ettim"*. İşte gerçek hayat bu! **A**

THE SULTAN AT THE OPERA.

On Monday evening the Sultan visited the Royal Italian Opera-house, Covent-garden, in state. His Imperial Majesty entered by the Floral-hall, which had been specially prepared for the occasion. The decorations of the building were at once simple and appropriate. The central nave was reserved for the progress of the Imperial procession, while the side aisles were appropriated to the accommodation of spectators. At each end of the building there had been reared large pyramids of hothouse plants, while the aisles were separated from the nave by banks of flowers, which, by the richness and luxuriance of their blossoms, fully justified the title of the building. The hall was lighted by clusters of lamps, and festoons of artificial flowers were carried from the roof to the columns. The central space was covered with a carpet, and was strictly reserved for the use of the illustrious visitors and their suites. The doors were opened at eight o'clock, and soon afterwards the space allotted to the public was tolerably well filled, but there was no crowding. For some time the spectators had no occupation except that of criticising the appearance of the yeomen of the guard or Beefeaters, about a dozen of whom guarded the passage from the entrance of the hall to that of the Opera-house. By-and-bye, however, the members of the band of one of the regiments of the Guards dropped in one by one; and soon some of the great officers of State made their appearance, and gathered together at the head of the stairs. Among the earliest of these were—the Earl of Bradford, Lord Claude Hamilton, and Mr. Spencer Ponsonby, who were for some time entirely engaged in completing the arrangements for the reception of His Imperial Highness. They had hardly finished their task when the first bars of the National Anthem announced the arrival of some member of the Royal family, and His Royal Highness the Duke of Cambridge entered the hall, accompanied by Colonel Macdonald. His Royal Highness was in the full uniform of a Field Marshal, and wore the riband of the Garter. Immediately after him came the Prince of Wales and his suite, and although of course on such an occasion cheering was out of the question, there was a sort of buzz and flutter among the ladies and gentlemen which might stand in place of the more hearty but vulgar acclamation. His Royal Highness was in the uniform of a colonel of Hussars, and wore across his breast the riband of the Medjidie. The next to arrive was the Viceroy of Egypt, who was received by the court dignitaries, and as soon as he entered the hall shook hands with the Prince of Wales. Almost immediately afterwards the sound of a band outside playing the Turkish Imperial air announced the arrival of the Sultan; and as the strains were taken up by the musicians within, His Imperial Majesty entered the hall, preceded by the chamberlain, deputy-chamberlain, and other Court officials, and followed by his variously attired suite. As the Sultan ascended the steps the Prince of Wales stepped forward to meet him, and greeted him with a cordial salute, to which His Majesty responded with the easy and graceful courtesy of an Oriental. His Majesty's dress was very similar to, if not the same as, that which he wore upon his arrival. His blue surtout was perhaps more richly embroidered with gold; but on his head he wore the plain red fez with a blue tassel. Accompanying him was his son, a lad of about ten years of age, who was dressed exactly like his father, and wore like him the broad green ribbon of the Medjidie across his heart. The appearance of the suite was even more varied and attractive than that which it presented on Friday last, when many of its members were in their travelling dresses. The green cloak and turban of the grand almoner attracted particular attention, and this distinguished personage was specially honoured by the recognition of the Prince of Wales. The Circassian, whose lofty caftan towered above the heads of all around him, was attired in a suite of great magnificence, and the white tunics of two or three Albanians—"the snowy camise" of the poet—stood out in vivid contrast against the dark uniforms of the more sombrely attired officials. But a few moments were spent in the interchange of courtesies and the arrangement of the procession before the Imperial and Royal *cortège* moved onwards towards the entrance of the Opera-house. The Sultan and the Prince of Wales walked together, preceded by the chamberlains and other officials, and were followed by the Viceroy of Egypt, the Duke of Cambridge, Fuad Pasha, and the members of their respective suites. The Sultan has either entirely lost, or for this occasion put aside, the half-

members of their respective suites. The Sultan has either entirely lost, or for this occasion put aside, the half-
wearied, half-careless air which characterised him upon his arrival in London. His Majesty walked with a brisk but dignified step up the hall, while his quick, keen glance appeared to take in all the features of the scene; and he responded almost gaily to the respectful salutations which greeted him as he passed along. The response never passed beyond a waive of the arm, with a slight inclination of the head; but it was given with more spirit and more appearance of earnestness than was discernible in his acknowledgments of the far more enthusiastic welcome which was offered to him in the Charing-cross station. The royal party left the Floral-hall by the steps at the north-east corner, and passed through the crush-room, which had been elegantly decorated by Mr. Nesotti, into the theatre. The royal box was in the centre of the grand tier, and had been formed by throwing some half-dozen boxes on that and the tier above into one. Over the front there was a handsome canopy of crimson velvet, and above this was the royal arms of Turkey and England. When the Sultan and the Prince of Wales came to the front of the box, the audience rose from their seats, the ladies waved their handkerchiefs, the gentlemen clapped their hands, and some even went so far as to cheer mildly. The reception was not enthusiastic, but enthusiasm is not to be expected at the opera. The Sultan had arrived so punctually that many persons who had calculated upon delay did not reach the theatre in time to witness his entry; and many boxes and stalls were vacant when the royal party came into the house. Before the applause had subsided the curtain was drawn up, and the company sang an ode, written and composed by Mr. Bartholomew and Mr. Costa for the occasion. The opera was *Masaniello*, and the principal parts were performed by Madame L. Sherrington and M. Naudin. The Sultan appeared to pay close attention to the music, but left his box in the intervals between the acts, greatly to the disappointment of those who had anticipated the pleasure of staring him out of countenance while the act drop was down. At the end of the Opera we had again the British National Anthem, during the performance of which the Sultan, with all the occupants of the Imperial box, and, as a matter of course, the entire audience, stood up. A more magnificent sight than that presented at this moment was probably never witnessed in a theatre. As the Sultan was about to take his departure the audience gave a hearty cheer, which His Imperial Majesty graciously acknowledged in his accustomed manner. After the Opera the Sultan, with the Prince of Wales and others, took refreshment in the ante-room of the Royal box. Previous to their departure the Prince presented Mr. Gye to His Imperial Majesty, who, through his interpreter, expressed his entire satisfaction with the arrangements made for his accommodation, and more particularly with the beauty of the decorations in the Floral Hall.

After the performance at the Opera His Royal Highness the Prince of Wales, and escorted in the same state, honoured the Duke and Duchess of Sutherland with their presence at a magnificent fête at Stafford House. Before the arrival of the Prince the Duke and Duchess gave a banquet to His Highness the Viceroy. Covers were laid in the banqueting-room for about 40 guests, among whom were His Serene Highness the Prince of Teck and Her Royal Highness the Princess Mary Adelaide, the Duke and Duchess of Buccleuch and Lady Mary Scott, the Duchess St. Arpino, the Duke of Beaufort, the Duke and Duchess of Argyll, the Duke and Duchess of Wellington, the Marquis and Marchioness of Westminster, the Marquis of Abercorn, Lord and Lady Derby, Lord and Lady Vane, Lord and Lady Granville, Lord and Lady Dudley, Lord and Lady Enfield, Lord Clanwilliam, Lord Albert Leveson Gower, Mr. Chichester Fortescue and the Countess Frances Waldegrave, Lady Cecilia Molyneux (in attendance on the Princess Mary), Sir Richard Mayne, and Mr. Larkin (agent to the Egyptian Government), their Excellencies Nubar Pasha and Riaz Pasha in attendance on the Viceroy of Egypt. After the banquet the guests adjourned to the picture gallery and the drawing room. In the former of these superb apartments the ball of the evening was given. Nothing had been done in the way of decoration here, for nothing could add to the splendour of these saloons. The only decorations attempted were those of flowers, and for the most exquisite specimens of these all that the conservatories of the great nurserymen, and all that Trentham Hall could produce was brought up to Stafford House. Every nook of the hall was filled with the rarest and most beautiful exotics grouped round fountains and statues. One most important part of the fête, however, was marred by the terrible inclemency of the weather, for the rain came down with a vehemence which showed with what interest its great patron, St. Swithin, watches over the out-door festivities of this kingdom. The gardens round the house had been planted with impromptu parterres of flowers, which broke the turf into winding-paths and little nooks redolent of fragrance. All the trees, too, were to have been hung with Chinese lanterns and variegated lamps, while the grounds were to have been lit throughout alternately with white, red, and blue fires. As a matter of course, all these preparations had to be abandoned—the exotics were removed from the drenching rain, and all hope of illuminating the garden was given up. The guests began to arrive soon after eleven o'clock. Among the early arrivals were about 30 of the the chief officers of the Belgian Volunteers. From eleven to twelve visitors of the highest rank or distinction continued to stream in to the number of about a thousand. All were in full uniform, State costume, or Court dress, and anything more brilliant than the effect of the whole scene cannot easily be imagined. The picture gallery was set apart as a ball room, the drawing room as a general place of assemblage. The saloons on the ground floor were laid out for supper, the repast for the most illustrious guests being arranged with every accessory of magnificence in the chief library. Several bands were in attendance, and in the picture gallery, which by night is lighted from the roof, dancing was maintained by the general company till a late hour.

The Sultan was to have been present, but on leaving the Opera he proceeded direct to Buckingham Palace.

(From the Court Newsman.)

Sultan Abdülaziz'in Covent Garden Operası'nı ziyaret ettiğinin haberi (The Leeds Mercury, 17 Temmuz 1867).